

СТАНОВИЩЕ

**от проф. д-р Владимир Пенчев, ИЕФЕМ – БАН,
за дисертационния труд на Олга Дмитривна Колот на тема
„Български фолклор и диалект на с. Терновка в диахронен аспект (гр.
Николаев, Украйна)“,**

**представен за придобиване на образователната и научна степен
„доктор“ по професионално направление**

2.1. Филология

Представената за защита дисертация е с обем от 271 стандартни страници и се състои от увод, три глави, заключение, библиография и приложения. От формална гледна точка текстът отговаря на изискванията за дисертационен труд. Може да се каже, че той покрива необходимите параметри и от съдържателна страна. Темата несъмнено е интересна, винаги актуална и предполагаща не само изследователски, но и съвсем прагматични резултати от гледна точка на опознаването на историческите български общности зад граница, а и на тяхното самоопознаване. Самата ѝ формулировка предполага силен анализаторски акцент към два от жалоните на изява на собствена етнокултурна идентичност в другоетнична среда – съхраняването и развитието на фолклорната традиция на една конкретна българска общност, от една страна, и на диалектните ѝ характеристики, от друга, разглеждани при това в диахронен аспект, т.е. не статично, като моментна снимка, а в движение във времето. Именно затова изследването определено е полезно и има своето място в палитрата от подобни научни сондажи. Все пак, от моя гледна точка, заглавието на труда можеше да е малко по-прецизирано; в този си вид то звучи по-скоро като краеведско проучване, а амбициите са му по-сериозни.

В увода на дисертацията си Олга Колот подчертава, че ще изследва идентичностни маркери, възприемани като „унаследявани и предавани от поколения на поколения разновидности на езиково общуване, всекидневни и празнични традиции, вяра, езикови реликти – песни, пословици,

поговорки и детски фолклор“. Още тази заявка предизвестява чисто филологическия подход, който авторката използва, прилагайки го и към културологични явления и процеси. Това ясно проличава във формулировките на обекта и предмета на изследването, на неговите цели и задачи, представени по-нататък в увода, през които като червена нишка преминава търсенето и извеждането на лингвистични параметри. В случая не става дума за упрек, с оглед на професионалното направление то е разбираемо и логично, но от моята камбанария просто би ми се искало да срещна един по-широко разгръщащ се анализ. Лаконично и по-скоро заявително е представена в увода методологическата основа на труда, липсва описание на структурата му, тъй че тук би могло да се пожелае повече дълбочина в лансирането на позиции и обосновки.

Първа глава на труда, озаглавена „Историография на българското селище Терновка“, представлява от една страна кратка историческа справка за възникването и битието на изследваното селище с български заселници (първоначално в околностите на украинския град Николаев, а днес – негов квартал), основаваща се предимно на местни изследвания и руска литература от XIX век, а от друга – диахронен преглед на проучванията на българската емиграция в Бесарабия от времето на Венелин до днешни дни с акцент към интересуващия авторката съвременен украински регион и към езиковедските и фолклористични трудове. Специално внимание покрай отделните български, руски и украински изследователи тя отделя на личността и делото на Сергей Цветко, което определено представлява принос в нейната работа. Бих отбелязал обаче, че в библиографията ми липсват двутомникът на Н. Кауфман „Народни песни на българите от Украинска и Молдовска ССР“ и сборниците с изследвания на колегите от ИЕФЕМ-БАН, където впрочем е налице и богат архив с етнографски и фолклористични проучвания по проблематиката. Тук е мястото да отбележа също така, че в последните близо тридесет години изследванията на

българските общности в чужбина се разгърнаха извънредно много и от гледна точка на методологически похвати и изследователски модели те предлагат доста възможности, но за това в труда не става дума. Иначе, в общи линии, текстът в тази глава е информативен и допринася за разширяването на нашето познание.

Втора глава, назована „Диалектът на с. Терновка“, фокусира вниманието ни върху езиковите особености на изследваната локална общност, което е и една от основните задачи на дисертационния труд. С оглед на своята специализация не бих си позволил да взема отношение по текста на авторката в тази част на нейната работа, но при всички положения прави впечатление обстоятелственият анализ на разглежданата материя.

Обстоятелен е подходът на О. Колот и в трета глава на нейния труд, озаглавена „Особености на фолклора на терновските българи в диахроничен аспект“. Сами по себе си научните сондажи в културните характеристики и параметри на конкретна локална общност, при това мигрантска, несъмнено заслужават адмирации, защото обогатяват значително нашето познание за тази общност. Вярно е, че авторката се базира в анализа си на фолклористични постановки от средата на миналия век, а оттогава българската фолклористика направи значителна крачка напред. Но вярно е също така, че „класическите“ подходи в нейния случай са работещи, защото се основават на Динековия постулат, че „фолклорът отразява най-пълно народната езикова стихия, той въплъщава в себе си богатство на националния език, целия словесен фонд на устната реч, всичките му граматични форми и най-разнообразните му изразни средства“, а именно това е, които интересува авторката. Тя не си поставя за цел да изследва фолклора като култура, за нея са важни етнолингвистичните особености на фолклорните творби и прояви и тъкмо в този контекст тя ги съпоставя и с българските примери, обикновено от сборници и изследвания. В резултат ни се представя една изключително богата палитра от календарнообредни и

семеинообредни фолклорни прояви на проучваната общност, често анализирани през езиковата призма на песенни текстове. По същия модел тя разглежда и анализира, основавайки се отново върху класификационните схеми на П. Динеков, и конкретни песенни творби.

Определено интересен и приносен от научна гледна точка е представеният от Колот набор от паремии, вярвания, детски игри и пр. Макар, че и тук липсват позовавания на основни автори като И. Тодорова-Пиргова за баянията или на Е. Савова-Цолова за детския фолклор, както и на новите публикации на М. Георгиев по проблематиката на народната медицина, сам по себе си присъстващият в труда фолклорен материал е наистина приносен и заслужава сериозно внимание.

В крайна сметка търсенията на авторката я довеждат в посочения контекст до логичния извод, че „анализът на фолклорните текстове в езиков план укрепва становището, че нашият фолклор представя единна синтетична картина с диалектния материал“. И в това всъщност е и патосът на нейното изследване. Той е подчертан в значителна степен и в заключението на труда.

Дисертацията ни предлага като специални приложения „Анализ на диалекта на Терновка“, сборник с 95 песенни текстове от локалната фолклорна традиция и „Речник на терновския български говор“, които в голяма степен оформят цялостния и завършен вид на приносното изследване на О. Колот.

Въз основа на всичко казано смятам, че дисертационният труд на тема „Български фолклор и диалект на с. Терновка в диахронен аспект (гр. Николаев, Украйна)“, има необходимите качества. Направените от мен по-горе бележки не ги омаловажават, а са по-скоро повод за размисъл на автора при по-нататъшни изследвания по проблематиката. Затова и давам положителна оценка на труда и препоръчвам на членовете на почитаемото

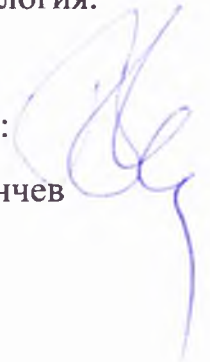
Научно жури да присъдят на Олга Дмитривна Колот образователната и научна степен „доктор“ по професионално направление 2.1. Филология.

19.9.2020 г.

София

Член на Научното жури:

проф. д-р Владимир Пенчев

A handwritten signature in blue ink, appearing to be 'V. Penchev', is written over the printed name of the jury member.